

01.09.1939

1. september: Slovensko vstupuje do vojny

Postavenie Slovenska bolo už po jeho vzniku dost' neisté. Nemecko ho dokonca ponúkalo Poľsku ako istú územnú kompenzáciu za exteritoriálny koridor k Východnému Prusku. Koncom marca 1939 stroskotali nemecko-poľské rokovania o možných teritoriálnych zmenách. Poľsko sa začalo viac orientovať na Veľkú Britániu a Francúzsko. Hitler začal s vojnovými prípravami, ktoré neobišli Slovensko. Nemecko ho totiž plánovalo využiť ako nástupný priestor pre útok proti Poľsku. Na nemecko-slovenských rokovaníach 1. a 2. 8. 1939 došlo k dohode, podľa ktorej sa slovenské cestné, riečne a železničné komunikácie v čase potenciálneho vojnového konfliktu i dostali do právomoci vrchného veliteľstva nemeckej armády, ktoré malo konať v dorozumení so slovenskými orgánmi. Práve v súvislosti s pripravovaným nemeckým ťažením sa museli riešiť otázky vojenského materiálu a počtov slovenskej armády. Dohodlo sa, že vojnový stav slovenskej armády bude 150 000 mužov. Podpísaním paktu o neútočení medzi Nemeckom a Sovietskym zväzom z 23. 8. 1939 bolo rozhodnuté aj o osude Poľska. Otvorenou otázkou ostávalo využitie slovenskej armády v pripravovanom vojenskom ťažení proti Poľsku. Podľa Hitlerových inštrukcií mala slovenská armáda zabezpečovať severné hranice Slovenska proti prípadnému poľskému útoku a nemala byť využitá mimo územia Slovenska.

Dňa 26. 8. 1939 sa začala mobilizácia slovenskej armády. Dňa 27. 8. 1939 nemecký vyslanec v Bratislave Hans Bernard a šéf nemeckej vojenskej komisie na Slovensku generál Franz Barckhausen predsedovi slovenskej vlády J. Tisovi nótu, v ktorej sa konštatovalo, že nemecká vláda získala správy o ohrození severných slovenských hraníc poľskou armádou, pričom každú chvíľu môže dôjsť k narušeniu integrity slovenského územia. Nóta ďalej vyjadrila rozhodnutie o vpochodovaní nemeckých jednotiek na Slovensko, aby chránili celistvosť Slovenska a jeho nezávislosť v duchu nemecko-slovenskej ochrannnej zmluvy. Nemecké vojenské oddiely sa na územie Slovenska začali presúvať v noci z 28. na 29. 8. 1939. Predseda vlády J. Tiso ako najvyšší veliteľ slovenskej brannej moci podriadil podľa predchádzajúcej dohody slovenskú armádu nemeckému vojenskému veleniu. Dodnes nie je úplne jasné, kedy sa veliteľstvo 14. armády generála Wilhelma Lista, ktorému podliehala aj slovenská armáda, rozhodlo využiť slovenskú armádu na bojové akcie mimo slovenského územia. Stalo sa to pravdepodobne v poslednej chvíli. K nasadeniu slovenskej armády mimo územia Slovenska v rámci nemeckého vojenského ťaženia proti Poľsku 1. 9. 1939 teda

SLOVENSKO > CHAPTER 13 > page 1 / 3 > 1939 01 September 1. september: Slovensko vstupuje do vojny

došlo z nemeckej iniciatívy a pod nemeckým velením. Išlo o porušenie pôvodnej nemecko-slovenskej dohody o využití slovenskej armády výlučne na obranu vlastného územia proti prípadnému poľskému útoku.

Slovenská armáda sa pri postupe na poľské územie nestretla s väčším odporom. Časť poľského obyvateľstva si dokonca myslela, že prichádza na pomoc Poľsku. Špecifikum slovenskej účasti na nemecko-sovietskom ťažení proti Poľsku je v tom, že slovenská armáda vstupovala aj do dedín, kde bývalo slovenské obyvateľstvo. To pripravilo slovenským vojakom privítanie. Podobne sa zachovalo aj rusínske obyvateľstvo na východe, ktoré žiadalo pričlenenie k Slovenskej republike. Poľsku Celkové straty slovenskej armády vo vojne proti Poľsku predstavovali 18 mŕtvych, 46 ranených a 11 nezvestných. Nemecko odmenilo Slovensko za účasť vo vojne pripojením území, zabraných Poľskom v rokoch 1920, 1924 a 1938. Zmluvu o tom bola podpísaná v Berlíne 21. 11. 1939. Slovensko získalo 770 km² územia, 32 obcí a osád s vyše 34 509 obyvateľmi. Územné zisky sa považovali za veľký úspech vlády, ved' Slovensko zaznamenávalo od roku 1920 iba územné straty. Bola to slabá náplast' za územia, ktoré museli byť odstúpené Maďarsku. Je historickou skutočnosťou, že slovenská armáda sa zúčastnila útočnej vojny proti Poľsku. Treba však dodať, že Slovensko bolo do konfliktu vtiahnuté Nemeckom a vojnu proti Poľsku si neželalo. Táto vojna v skutočnosti ničila tradičný pilier slovenskej, osobitne ľudáckej politiky.

Nemecko zatiahlo Slovensko aj do vojny proti Sovietskemu zväzu a západným spojencom. Nemecký vyslanec Ludin tlmočil 21. 6. prezidentovi Tisovi a predsedovi vlády Tukovi záujem Nemecka na slovenskej účasti vo vojne proti Sovietskemu zväzu. Na druhý deň 22. 6. 1941 ráno navštívil Ludin Tuku a oficiálne mu oznámil vstup Nemecka do vojny proti Sovietskemu zväzu. Pritom od Slovenska žiadal zapojenie do tejto operácie. Tuka vyslovil súhlas s tým, aby sa vojny zúčastnilo aj Slovensko. Tiso vec vypovedania vojny odmietol predložiť Snemu, pretože sa obával nejednoznačného stanoviska. Napokon súhlasil s tým, aby sa slovenská armáda pridala k nemeckému ťaženiu. Minister národnej obrany Čatloš ešte 22. 6. 1941 nariadil čiastočnú mobilizáciu armády a súčasne rozkaz na zostavenie Rýchlej skupiny. Rýchla skupina na poludnie 24. 6. 1941 prešla cez Duklianský priesmyk, prekročila hranice a pripojila sa k nemeckým vojskám. Približne v tom istom čase zasadala vláda, ktorá schválila vstup Slovenskej republiky do vojny a brannú pohotovosť štátu so spätnou platnosťou od 22. 6. Slovenská armáda na východnom fronte mala dve divízie: rýchlu a zaistovaciu.

Ked' Japonsko podniklo 7. 12. 1941 útok na americkú námornú základňu Pearl Harbor, znamenalo to priame zapojenie USA do svetovej vojny. USA sa dostali do vojnového konfliktu s Nemeckom a Talianskom. Aj Slovensko sa ocitlo vo vojnovom stave aj so západnými veľmocami USA a Veľkou Britániou. Stalo sa to vďaka iniciatíve premiéra a ministra zahraničných vecí Tuku, ktorý v spolupráci s administratívou dňa 12. 12. 1941 skoncipoval a v dennej tlači nechal uverejniť vyhlásenie o vstupe Slovenska do vojny proti západným spojencom. Na druhý deň 13. 12. 1941 vstúpilo do vojnového konfliktu

s USA a Veľkou Britániou Bulharsko a Rumunsko, ktoré v tom čase už dlhšie nachádzalo vo vojnovom stave s Veľkou Britániou vypovedalo vojnu USA. V ten istý deň vyhlásilo vojnu USA aj Maďarsko. Vstup Slovenska do vojny proti západným veľmociam bol v skutočnosti protiústavným aktom. USA nikdy neuznali Slovenskú republiku, preto ani nevzali na vedomie vyhlásenie vojny. Premiér Tuka rozhodol o vypovedaní vojny sám bez prezidenta Tisa a snemu. Tento akt sa zosúladiť s ústavou až dodatočne tak, že k „vládnemu vyhláseniu“ sa doplnilo antedatované vyhlásenie prezidenta.

Prof. Mária Tonková, Prof. Róbert Letz, Prof. Anna Bocková

References:

